

2

Hur valet 2022 slutade

När bläcket torkat på Valmyndighetens beslutsprotokoll från den 17 september 2022 fastställdes valresultatet i riksdagsvalet 2022 till 176 vunna mandat för Liberalerna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna mot 173 mandat för Vänsterpartiet, Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Centerpartiet (Dnr VAL-537). Resultatet innebar ett regeringsskifte, det 13:e som följer som en direkt konsekvens efter ett val i Sverige sedan den allmänna rösträttens införande 1921 (se tabell 2.2).⁴

Valresultatet i riksdagsvalet 2022 blev därmed precis så jämnt som samstämmiga opinionsmätningar berättat om före valet (se kapitel 5). Trots att regeringspartiet Socialdemokraterna gick framåt i valet vann mitten-högerpartierna en mycket knapp seger med endast 46 296 röster eller 0,7 procentenheter (se tabell 2.1). Tillsammans fick mitten-högerpartierna 3 212 007 röster mot 3 165 711 röster för mitten-vänsterpartierna. Vid endast två tidigare tillfällen i den svenska valhistorien har vinstmarginalen i kampen om regeringsmakten varit mindre. I valet 1973 blev det så jämnt (3 798 röster) att mandatfördelningen blev helt lika och resulterade i den så berömda lotteririksdagen. Och vid valet 1979 skilde det bara 8 404 röster (Oscarsson, 2016).

Valresultatet 2022 blev totalt sett mycket likt 2018 års riksdagsval med relativt små aggregerade förändringar av de nyformerade partikonstellationernas samlade röststöd. Vänster-mittenpartierna V-MP-S-C fick tillsammans 49,3 procent av rösterna 2018. Motsvarande andel 2022 var 48,7 procent – en tillbakagång med blott 0,6 procentenheter (se Gadd m fl, 2022). Magnituden i denna lilla förskjutning av balanspunkten i svensk politik motsvarar nästan på decimalen vinstmarginalen för mitten-högerpartierna 2022.

Med ännu en ny valframgång, den här gången på plus tre procentenheter, kunde Sverigedemokraterna överta positionen som riksdagens andra största parti med 20,5 procent av rösterna. Sverigedemokraterna är därmed fortfarande det enda parti vi känner till som sedan sitt bildande aldrig har lidit några valförluster i ett nationellt val.

Av de segrande mitten-högerpartierna var det bara Sverigedemokraterna som vann fler väljare 2022. Moderaterna fortsatte sin kraftgång sedan succévalet 2010, backade med sju tiondelar och landade på 19,1 procent. Kristdemokraterna föll ned till 5,3 procent och Liberalerna till 4,6 procent. Givet Liberalernas prekära läge i väljaropinionen under större delen av mandatperioden och givet ett sent

⁴ För att räknas som ett regeringsskifte ska det ha 1) skett i direkt anslutning till ett val 2) gjorts en regeringsombildning där sammansättningen av partier i regeringen förändrats. De regeringsskiften som skett på detta sätt sedan 1921 är: Branting 1921, Branting 1924, Lindman 1928, Hansson 1932, Hansson 1936, Fälldin 1976, Fälldin 1979, Palme 1982, Bildt 1991, Carlsson 1994, Reinfeldt 2006, Löfven 2014 och Kristersson 2022 (se även tabell 2.2). För en lista över samtliga 53 regeringar sedan 1876 (33 stycken sedan 1921), se Sveriges riksdag (2023).

partiledarbyte bara fem månader före valet 2022 uppfattades det som en stor lättnad att partiet klarade fyraprocentsspärren. Vi återkommer till frågan huruvida Liberalerna klarade sig kvar av egen maskin eller med hjälp av stödröster.

Övriga partier samlade 2022 tillsammans 1,55 procent av rösterna vilket är historiskt relativt lågt och innebär ett tangerat resultat jämfört med 2018. Vi får gå tillbaka till 1960-talet för att hitta ett val då lika få väljare röstat på partier som inte redan äger riksdagsrepresentation (se tabell 2.2). Inget av de övriga partierna 2022 samlade mer än 0,5 procent av rösterna. Bäst gick det för nystartade *Partiet Nyans* som erhöll 28 352 röster (0,44 procent), *Alternativ för Sverige* med 16 646 röster (0,26 procent), *Medborgerlig Samling* med 12 882 röster (0,20 procent) och *Piratpartiet* med 9 135 röster (0,14 procent). *Feministiskt initiativ*, som utmanade starkt i samband med 2014 års val då partiet fick 3,1 procent av rösterna, fick bara 3 157 röster 2022 (0,05 procent).

Tabell 2.1 Valutgången i det svenska riksdagsvalet den 11 september 2022.

	Antal röster 2022	Andel röster 2022	Förändring 2018–2022	Riksdags- mandat 2022	Mandat- förändring 2018–2022
Vänsterpartiet	437 050	6,75	-1,25	24	-4
Socialdemokraterna	1 964 474	30,33	+2,07	107	+7
Miljöpartiet de gröna	329 242	5,08	+0,67	18	+2
Centerpartiet	434 945	6,71	-1,89	24	-7
Liberalerna (tidigare Folkpartiet)	298 542	4,61	-0,88	16	-4
Kristdemokraterna	345 712	5,34	-0,98	19	-3
Moderaterna	1 237 428	19,10	-0,74	68	-2
Sverigedemokraterna	1 330 325	20,54	+3,01	73	+11
Övriga partier	100 252	1,55	+0,40		
Giltiga röster	6 477 970	-	-	-	-
Ogiltiga röster – blanka	62 833	0,96	-0,01	-	-
Ogiltiga röster – inte anmälda partier	1 431	0,02	-0,15	-	-
Ogiltiga röster – övriga	5 567	0,09	-0,04	-	-
Valdeltagande	6 547 801	84,21	-2,97	-	-
Antal röstberättigade	7 775 390	-	-	-	-

Kommentar: Uppgifterna om valresultatet är hämtade från Valmyndighetens hemsida (www.val.se). De finns också i beslutsprotokollet för resultatet Riksdagsvalet 2022 (Dnr VAL-537).

Tidsserierna över aggregerade förändringar i historiska val (se figur 2.1) visar att valet 2022 inte förändrade styrkeförhållandena mellan partierna särskilt mycket. Den aggregerade rörligheten mätt med hjälp av det klassiska *Pedersens index* (Pedersen, 1979) ger ett värde på 5,8 – vilket är klart lägre än sentida val och det lägsta på närmare fyrtio år. Vi behöver backa tillbaka till mandatperioden 1973–1976 för att hitta ett lägre värde för den aggregerade rörligheten (3,0). I historiens ljus liknar utvecklingen av partiernas röststöd 2018–2022 därmed en närmast fastfusen situation. Med tanke på de många omskakande händelser som ägt rum under mandatperioden är stabiliteten anmärkningsvärd. Som vi kommer att kunna visa längre fram i boken finns gott om dramatik under ytan på dessa till synes små förändringar.

Tabell 2.2 Valresultat i svenska riksdagsval 1921–2022 (procent).

År	Valdelt.	V	MP	S	C	FP/L	KD	M	SD	M+		NYD	FI	Övr	Benämning	Regeringsskifte i samband med val	
										C+	C+						
1921	54,2	4,6	- 36,2	11,1	19,1	- 25,8	-	-	-	-	-	-	-	3,2	Demokrati valet	Ja	
1924	53,0	5,1	- 41,1	10,8	16,9	- 26,1	-	-	-	-	-	-	-	0,0	Nedrustningsvalet	Ja	
1928	67,4	6,4	- 37,0	11,2	15,9	- 29,4	-	-	-	-	-	-	-	0,1	Kosackvalet	Ja	
1932	67,6	8,3	- 41,7	14,1	11,7	- 23,5	-	-	-	-	-	-	-	0,7	Krisvalet	Ja	
1936	74,5	7,7	- 45,9	14,3	12,9	- 17,6	-	-	-	-	-	-	-	1,6	Per Albinvalet	Ja	
1940	70,3	4,2	- 53,8	12,0	12,0	- 18,0	-	-	-	-	-	-	-	0,0	Samlingsvalet	Nej	
1944	71,9	10,0	- 46,7	13,6	12,9	- 15,9	-	-	-	-	-	-	-	0,7	Framtidsvalet	Nej	
1948	82,7	6,3	- 46,1	12,4	22,8	- 12,3	-	-	-	-	-	-	-	0,1	Planhushållningsvalet	Nej	
1952	79,1	4,3	- 46,1	10,7	24,4	- 14,4	-	-	-	-	-	-	-	0,1	Grispremievalet	Nej	
1956	79,8	5,0	- 44,6	9,4	23,8	- 17,1	-	-	-	-	-	-	-	0,1	Skattesänkingsvalet	Nej	
1958	77,4	3,4	- 46,2	12,7	18,2	- 19,5	-	-	-	-	-	-	-	0,0	ATP-valet	Nej	
1960	85,9	4,5	- 47,8	13,6	17,5	- 16,5	-	-	-	-	-	-	-	0,1	TV-valet	Nej	
1964	83,9	5,2	- 47,3	13,2	17,0	1,8	13,7	-	1,5	0,3	-	-	-	0,0	Halmhattsvalet	Nej	
1968	89,3	3,0	- 50,1	15,7	14,3	1,5	12,9	-	1,7	0,9	-	-	-	0,0	Erlandervalet	Nej	
1970	88,3	4,8	- 45,3	19,9	16,2	1,8	11,5	-	-	-	-	-	-	0,4	Enkammarvalet	Nej	
1973	90,8	5,3	- 43,6	25,1	9,4	1,8	14,3	-	-	-	-	-	-	0,6	Kungavalet	Nej	
1976	91,8	4,8	- 42,7	24,1	11,1	1,4	15,6	-	-	-	-	-	-	0,4	Maktskiftetsvalet	Ja	
1979	90,7	5,6	- 43,2	18,1	10,6	1,4	20,3	-	-	-	-	-	-	0,8	Villakostnadsvalet	Ja	
1982	91,4	5,6	1,7	45,6	15,5	5,9	1,9	23,6	-	-	-	-	-	0,2	Löntagarfondsvalet	Ja	
1985	89,9	5,4	1,5	44,7	12,4	14,2	-	21,3	-	-	-	-	-	0,5	Westerbergsvalet	Nej	
1988	86,0	5,8	5,5	43,2	11,3	12,2	2,9	18,3	-	-	-	-	-	0,7	Miljövalet	Nej	
1991	86,7	4,5	3,4	37,7	8,5	9,1	7,1	21,9	-	-	-	6,7	-	1,0	Ny Demokrati-valet	Ja	
1994	86,8	6,2	5,0	45,3	7,7	7,2	4,1	22,4	-	-	-	1,2	-	1,1	Marknadsvalet	Ja	
1998	81,4	12,0	4,5	36,4	5,1	4,7	11,7	22,9	0,4	-	-	-	-	2,2	Vård, skola, omsorg-valet	Nej	
2002	80,1	8,4	4,6	39,9	6,2	13,4	9,1	15,3	1,4	-	-	-	-	1,7	Språktestsvalet	Nej	
2006	82,0	5,8	5,2	35,0	7,9	7,5	6,6	26,2	2,9	-	-	-	0,7	2,0	Alliansvalet	Ja	
2010	84,6	5,6	7,3	30,7	6,6	7,0	5,6	30,1	5,7	-	-	-	0,4	1,0	Åttapartivalet	Nej	
2014	85,8	5,7	6,9	31,0	6,1	5,4	4,6	23,3	12,9	-	-	-	-	3,1	1,0	Dödlägesvalet	Ja
2018	87,2	8,0	4,4	28,3	8,6	5,5	6,3	19,8	17,5	-	-	-	0,5	1,1	134-dagarsvalet	Nej	
2022	84,2	6,7	5,0	30,3	6,7	4,6	5,3	19,1	20,5	-	-	-	-	1,5	Energivalet	Ja	

Källa: SCB, Valmyndigheten.

Kommentar: Valen 1921–1968 är val till riksdagens andrakammare. Observera att partiernas procentuella röststöd inte alltid summerar till 100,0 på grund av avrundningar. Observera att Folkpartiets röststöd 2010 i den här tabellen har avrundats nedåt till 7,0 för att partiernas röststöd ska summera till 100,0. Valen 1921–1968 är val till riksdagens andrakammare. Observera att partiernas procentuella röststöd inte alltid summerar till 100,0 på grund av avrundningar. Observera att Folkpartiets röststöd 2010 i den här tabellen har avrundats nedåt till 7,0 för att partiernas röststöd ska summera till 100,0. Partiernas beteckningar: M=Moderata samlingspartiet, tidigare: Högerpartiet, dessförinnan Högerns riksförbund, innan dess allmänna valmansförbundet (inräknat Liberala försvarsvänner); C=Centerpartiet, dessförinnan Bondeförbundet (inräknat Jordbrukarnas Riksförbund); L=Liberalerna tidigare Folkpartiet liberalerna tidigare Liberala och Frisinnade. KD=Kristdemokraterna, tidigare: Kristdemokratiska samhällspartiet, Kristen Demokratisk Samling (KDS); NyD=Ny Demokrati; S=Arbetspartiet-Socialdemokraterna (inräknat vänstersocialister); V=Vänsterpartiet, tidigare: Vänsterpartiet Kommunisterna (VpK), dessförinnan SKP (Sveriges Kommunistiska Parti) (inräknat Socialister); SD=Sverigedemokraterna; FI=Feministiskt Initiativ; Övr=Övriga partier; M+C+FP betecknar Medborgerlig Samling (1966 samlingsrörelser under olika namn, 1968 Samling 68); C+FP betecknar Mellanpartierna (1966 Mittensamverkan, Mellanpartierna eller samverkan mellan C och FP, 1968 och 1970 Mittenpartierna). År 1985 var det valsamverkan – saxad lista i Kalmar län – mellan Centerpartiet och dåvarande Kristen Demokratisk Samling (KDS) nuvarande Kristdemokraterna; KDS fick 2,3 procent av rösterna. Vänstersocialisterna redovisas ibland tillsammans med Socialdemokraterna 1921 men här förts till kategorin övriga partier (3,2 procent). Benämningarna av valen mellan åren 1921–1985 är hämtade från Esaiasson (1990:421). Övriga benämningar är myntade i samråd med Peter Esaiasson. 134-dagarsvalet 2018 har tidigare kallats för Förhandlingsvalet 2018. För att räknas som ett regeringsskifte efter ett val ska skiftet 1) skett i direkt anslutning till ett val 2) inneburit en regeringsombildning där sammansättningen av partierna i regeringen förändrats.

För fullständighetens skull och som en notering i den svenska politiska samtids-historien konstaterar vi att de fyra gamla Allianspartierna (C-L-KD-M) gjorde ett klart sämre val 2022 än 2018 (från 40,3 till 35,8 procent). Och Januariavtalspartierna (S-MP-C-L) erhöll ett helt identiskt valresultat i de båda valen: 46,7 procent!

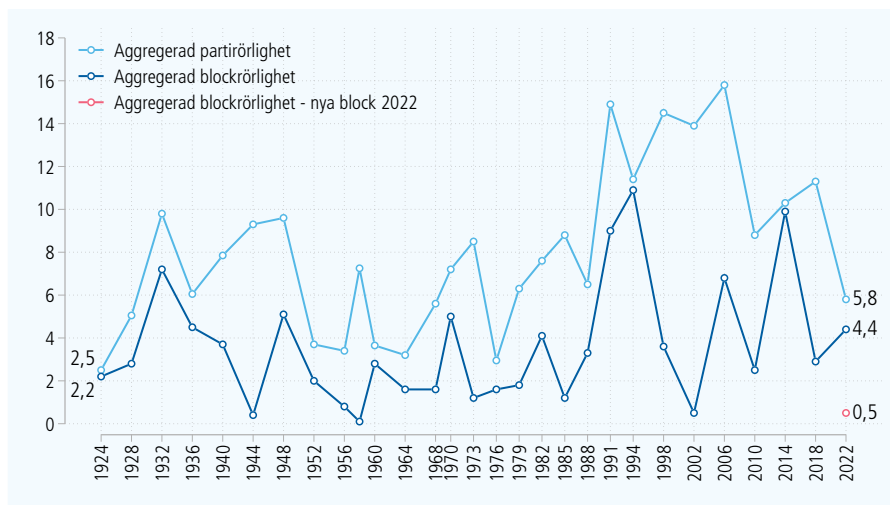
De frusna styrkeförhållandena kan illustreras på ett bra sätt genom att beräkna klassiska mått för aggregerad blockrörlighet (se figur 2.1). Med de ”gamla” partikonstellationerna i svensk politik (V-S-MP vs C-L-KD-M) är den aggregerade blockrörligheten ungefär lika stor som 2018: Skillnaderna i röststöd för de gamla blocken mellan 2018 och 2022 landar på indexvärdet 4,4. Men ser vi till förändringarna av röststyrka med de partikonstellationerna som var aktuella inför 2022 års val (V-S-MP-C vs L-M-KD-SD) har de varit minimala: ett mått för aggregerad blockrörligheten blir bara 0,5! Igen: trots global pandemi, krig i vår omvärld och en turbulent parlamentarisk situation landar valresultatet 2022 i det här avseendet nästan exakt likadant som 2018.

I historiens och omvärldens ljus kan Sverige fortfarande betraktas som ett politiskt system med stor stabilitet om vi ser till aggregerade förändringar av partiernas stöd mellan två på varandra följande val. Tillsammans med länder som Norge och Finland tillhör Sverige de mest elektoralt stabila i Västeuropa under efterkrigstiden (Chiaromonte & Emanuele, 2022). Sverige har ännu inte haft något jordskredsval som till exempel Danmark hade i början av 1970-talet. Förändringarna från ett val till ett annat är ofta blygsamma, särskilt i internationell jämförelse, vilket understryker den anmärkningsvärda stabiliteten i det svenska partisystemet (Ersson 2012).⁵ Uttryckt som antalet mandat var det endast 20 mandat i riksdagen som ”bytte ägare” mellan de åtta riksdagspartier som var inblandade i bytena 2018–2022.

Valdeltagandet i riksdagsvalet 2022 föll tillbaka med tre procentenheter från 87,2 till 84,2 procent. Även om du kan ta del av analyser av demobilisering i avsnitten om väljarrörlighet kommer vi inte i den här boken genomföra några fördjupade studie av orsakerna till det fallande valdeltagandet i Sverige. Valdeltagandet i olika väljargrupper kan numera följas med stor precision genom Statistikmyndigheten SCBs analyser av det totalräknade valdeltagandet (SCB, 2023).

⁵ Valet 2022 bjöd således inte på några historiskt stora fram- eller tillbakagångar för något av partierna. De största förändringarna från ett val till ett annat har dock inträffat relativt nyligen. Nummer ett är Moderaternas framgångar i 2006 års val med +10,9 procentenheter. Socialdemokraternas tillbakagång mellan 1994 och 1998 års val är nummer två (-8,9) och nummer tre är Folkpartiets väljarvinster mellan 1998 och 2002 (+8,7). Moderaternas väljarförlust 2014 (-6,7) och Sverigedemokraternas väljarvinster 2014 (+7,2) kvalar in på 11:e respektive 9:e plats i svensk valhistoria. En analys av historiens största vinster och förluster i förhållande till partiets storlek visar att de tre största segrarna alla har handlat om situationer där ett parti nästan tredubblat sitt eget väljarstöd jämfört med det senaste valet: Svenska Kommunistpartiet (SKPs) framryckning mellan 1940 och 1944 års val (+294 procent), Kristdemokraternas framgångar mellan 1994 och 1998 (+288 procent) och Folkpartiets framgång 1982–1985 (+285 procent). Historiens största väljartapp står Ny Demokrati för 1994 (behöll bara 18 procent av sitt väljarstöd från 1991), SKP:s tillbakagång 1936–1940 (45 procent) och FP:s kräftgång 2002–2006 (56 procent). Inga rörelser 2018–2022 kvalar in på dessa topplistor.

Figur 2.1 Aggregerad förändring av partiernas röststöd 1924–2022 (Pedersens index) samt aggregerad blockrörlighet.



Källa: Valmyndigheten, SCB

Kommentar: Resultaten bygger på bearbetningar av officiell valstatistik (se tabell 2.2). Den övre linjen visar den aggregerade förändringen av partiernas röststöd (Pedersens index) som beräknas som de summerade absoluta förändringarna (i procentenheter) av partiernas röststöd mellan två på varandra följande val dividerat med två. Pedersens index är beräknat för sex kategorier 1924–1960, nio kategorier 1964, sju kategorier 1968–1985, åtta kategorier 1988–1991, nio kategorier 1994, åtta kategorier 1998, nio kategorier 2002–2010, tio kategorier 2010–2018, samt nio kategorier 2022. Måttet för aggregerad förändring mellan två val utvecklades av Mogens Pedersen under 1970-talet (Pedersen 1979). Den undre linjen gäller blockrörlighet (BR) och beräknas på motsvarande sätt men för bara tre kategorier: Partier till vänster (SKP/Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet 1988-), partier till höger (Högerpartiet/Moderaterna, Folkpartiet, Bondeförbundet/Centerpartiet och KDS/Kristdemokraterna) samt gruppen övriga partier (t ex Sverigedemokraterna och Feministiskt initiativ). För ett liknande tillvägagångssätt, se (Bartolino & Mair 1990). Figuren visar två punkter för 2022, en baserad på de tidigare kategorierna och en baserad på de nya blocken för 2022: partier till vänster (Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Centerpartiet) och partier till höger (Liberalerna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna).

Den stora nyheten i svensk valadministration 2022 blev en storskalig introduktion av särskilda avskärmingar av valsedlarna i syfte att stärka valhemligheten. Det nya systemet orsakade dock längre köer än vanligt i vissa valdistrikt och enligt data från Valmyndighetens uppföljningsenkät till kommunernas valnämnder var längre köer mer vanligt förekommande i Syd- och Mellansverige (Cederholm Lager, Oscarsson & Solevid, 2023). Tidigare publicerade resultat från Valundersökningen 2022 visar att långa köer var den relativt sett mest vanliga negativa erfarenheten som väljarna hade av besöket i vallokalen. Det ska dock påpekas att väljarnas samlade erfarenheter av vallokalsbesöket, exempelvis hur lätt det var att hitta, att röstmottagarna höll god ordning, att man kunde rösta utan att andra kunde se och att andra väljare inte uppträdde störande, var mycket positiva. På en rak fråga om hur lång tid besöket i vallokalen tog visar våra resultat att den genomsnittliga kötiden var 15 minuter, men att spridningen var förhållandevis stor. Tio procent av de svarande i Valundersökningen uppger att deras besök i vallokalen tog 31 minuter eller längre (se Solevid, Oscarsson & Cederholm Lager, 2023).

Minskningen i valdeltagande på tre procentenheter kan dock bara till en viss del tillskrivas köproblematiken. Axel Cronert och Marcus Österman visar i sin studie baserat på data om stängningstider i samtliga valdistrikt i de 20 största kommunerna att ködrabbade distrikt uppvisade cirka en procentenhets större minskning i valdeltagande jämfört med icke-ködrabbade distrikt. Ytterligare analyser, på kommunnivå, visar att köer sannolikt bara stått för 0,25 procentenheter av den totala nedgången i valdeltagande på tre procentenheter (Cronert & Österman, 2023).

Det finns i dagsläget inget komplett svar på frågan vad som orsakade nedgången i valdeltagandet. En av de viktigaste faktorerna som brukar förknippas med ett stabilt eller ökande valdeltagande var uppfyllt: även 2022 års val blev ett spännande och jämnt val mellan två tydliga regeringsalternativ (jfr Franklin, 2004). SCBs analyser av det totalräknade valdeltagandet visar dock att valdeltagandet sjönk mer i socioekonomiskt svaga grupper. En av de största skillnaderna i valdeltagande i Riksdagsvalet är den mellan inrikes och utrikesfödda svenska medborgare. I valet 2022 var skillnaden i valdeltagande mellan dessa två grupper också den högsta någonsin, 22 procentenheter. Valdeltagandet mellan 2018 och 2022 minskade således mer bland utrikesfödda (från 74 till 69 procent) än bland svenskfödda medborgare (från 90 till 89 procent) (SCB, 2023). Vidare visar SCBs analyser att valdeltagandet är lägre bland väljare som varit svenska medborgare relativt sett en kortare tid respektive bland utrikes födda väljare med kortare folkbokföringstid i Sverige. Eftersom andelen utrikes födda samtidigt också utgjorde en större andel av de röstberättigade väljarna i riksdagsvalet är en rimlig slutsats, baserat på den offentliga statistiken, att väljarkårens förändrade demografiska sammansättning mellan valen 2018 och 2022 är en viktig delförklaring till nedgången i valdeltagande.

Mitten-högerpartierna besegrade mitten-vänsterpartierna med 46 296 röster (0,7 procentenheter).

Regeringsskiftet 2022 var det 13:e i Sverige efter ett val sedan den allmänna rösträttens införande 1921.

Den aggregerade rörligheten – förändringar i partiers röststyrka mellan två val – var den lägsta sedan valet 1976.

Valdeltagandet sjönk med tre procentenheter men minskningen berodde mer på demografiska förändringar av väljarkåren än köproblematik till följd av införandet av nya avskärningar av valsedlar.